

Sygn. akt III CZP 58/12

UCHWAŁA
składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

Dnia 20 listopada 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Tadeusz Ereciński (przewodniczący)
SSN Jan Górowski
SSN Jacek Gudowski
SSN Marian Kocon
SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)
SSN Tadeusz Wiśniewski
SSN Mirosława Wysocka

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 listopada 2012 r.,
przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Jana Szewczyka,
po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Rzecznika Praw Obywatelskich
we wniosku z dnia 22 czerwca 2012 r.,

„Czy akt stanu cywilnego sporządzony za granicą, także wówczas,
gdy nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego (art. 73 ust.
1 ustawy z dnia 29 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu
cywilnego - Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1264) stanowi wyłączny
dowód zdarzeń w nim stwierdzonych?”

podjął uchwałę:

Akt stanu cywilnego sporządzony za granicą stanowi wyłączny dowód zdarzeń w nim stwierdzonych także wtedy, gdy nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego (art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego, jedn. tekst: Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1264).

Uzasadnienie.

Rzecznik Praw Obywatelskich, powołując się na art. 60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) w związku z art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (jedn. tekst: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), wystąpił z wnioskiem o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego przytoczonego na wstępie zagadnienia prawnego.

Twierdził, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wystąpiły rozbieżności co do charakteru prawnego transkrypcji zagranicznych aktów stanu cywilnego, w kwestii tej prezentowane są bowiem dwa różne zapatrywania. Według jednego, któremu Sąd Najwyższy dał wyraz w wyrokach z dnia 12 października 1972 r., II CR 386/72 (OSPika 1973, nr 4, poz. 82) i z dnia 13 czerwca 2000 r., III CKN 260/00 (OSNC 2000, nr 12, poz. 230), transkrypcja stanowi rejestrację na terenie Polski zdarzenia w postaci urodzenia, małżeństwa lub zgonu, mającego miejsce za granicą, na podstawie dowodu tego zdarzenia, jakim jest zagraniczny akt stanu cywilnego. Według przeciwnego, wyrażonego w postanowieniach z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 6/02 (OSNC 2004, nr 7-8, poz. 131), z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 380/06 (nie publ.) i z dnia 15 kwietnia 2011 r., III CZP 12/11 (nie publ.), transkrypcja nie ma charakteru rejestracyjnego, a jest jedynie przetransponowaniem pod względem językowym i formalnym zagranicznego aktu stanu cywilnego na obowiązujący w Polsce język urzędowy i w obowiązującej w Polsce formie rejestracji urodzeń, małżeństw i zgonów. Rozbieżności te mają istotne znaczenie dla stwierdzenia, czy potrzebna jest transkrypcja, aby zagraniczny akt stanu cywilnego uzyskał status określony w art. 4 ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (jedn. tekst: Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1264 ze zm.).

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, należy podzielić pogląd, że transkrypcja nie ma charakteru rejestracyjnego, w związku z czym zagraniczny akt stanu cywilnego stanowi wyłączny dowód stwierdzonych w nim zdarzeń także wtedy, gdy nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dekretem z dnia 25 września 1945 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 48, poz. 272 ze zm. – dalej: „dekret z 1945 r.”) wprowadzona została w Polsce z dniem 1 stycznia 1946 r. urzędowa rejestracja urodzeń, małżeństw i zgonów w księgach stanu cywilnego. Problematykę tę normował następnie dekret z dnia 8 czerwca 1955 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 25, poz. 151 ze zm. – dalej: „dekret z 1955 r.”), a od dnia 1 marca 1987 r. jest ona uregulowana w ustawie z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (jedn. tekst: Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1264 – dalej: „Pr. a.s.c.”). W art. 4 Pr. a.s.c. ustawodawca wyposażył akty stanu cywilnego w szczególną moc dowodową, przyznał im bowiem charakter dowodu wyłącznego. Według tego przepisu, akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych; ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym. Wyłączność dowodowa, o której mowa, oznacza, że udowodnienie faktu urodzenia, małżeństwa lub zgonu dopuszczalne jest tylko na podstawie aktu stanu cywilnego. Wyłączność ta jest rozumiana równocześnie jako zakaz dopuszczania innego środka dowodowego w celu wykazania faktu stwierdzonego za pomocą dowodu wyłącznego (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2001 r., III CZP 64/01, OSNC 2002, nr 5, poz. 61 oraz postanowienia z dnia 24 maja 1999 r., II CKN 356/98, nie publ. i z dnia 11 grudnia 2002 r., I CK 348/02, nie publ.).

Charakter dowodu wyłącznego akty stanu cywilnego uzyskały pod rządem dekretu z 1955 r., po jego nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 11 września 1956 r. o zmianie prawa o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 41, poz. 189). Od dnia 2 listopada 1956 r. art. 25 tego dekretu stanowił, że „akta stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych; ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu niespornym o unieważnienie lub sprostowanie aktu”. Wcześniej stanowił tylko, że akta stanu cywilnego stanowią dowód zdarzeń w nich stwierdzonych oraz że ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu niespornym o unieważnienie lub sprostowanie aktu.

Przymiot dowodu wyłącznego, jak wynika z art. 4 Pr.a.s.c., ma akt stanu cywilnego, a nie księga stanu cywilnego, będąca nośnikiem spisanych w niej aktów.

Moc dowodową równą mocy aktu mają natomiast odpisy zupełne i skrócone, wydawane z ksiąg stanu cywilnego (art. 79 pkt 1 Pr. a.s.c.). Odpis zupełny stanowi dosłowne powtórzenie treści aktu stanu cywilnego wraz ze wszystkimi wzmiankami dodatkowymi (art. 80 Pr. a.s.c.), a w odpisie skróconym aktu stanu cywilnego podaje się jego treść z uwzględnieniem treści wzmianek dodatkowych oraz z pominięciem wyrazów i zdań skreślonych (art. 81 Pr. a.s.c.). Zgodnie z § 13 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów (Dz. U. Nr 136, poz. 884 ze zm.), odpisy aktów stanu cywilnego sporządza się na blankietach według ściśle określonych wzorów i opatruje pieczęcią urzędową. Tak sporządzony odpis aktu stanu cywilnego stanowi dowód treści aktu, z którego został dokonany, a poza tym jako dokument urzędowy w rozumieniu art. 244 k.p.c. korzysta z domniemania autentyczności oraz domniemania zgodności z prawdą tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone.

W polskich księgach stanu cywilnego dokonuje się rejestracji zdarzeń, które nastąpiły w Polsce, w tym na polskim statku morskim lub powietrznym, bez względu na to, czy dotyczą obywatela polskiego. Można również zarejestrować w polskich księgach stanu cywilnego urodzenie, zawarcie małżeństwa lub zgon osoby, które nastąpiły za granicą i nie zostały tam zarejestrowane (art. 70 Pr. a.s.c.), a w razie istnienia przeszkód do rejestracji urodzenia lub zgonu obywatela polskiego za granicą, można dokonać rejestracji tych zdarzeń w urzędzie stanu cywilnego w kraju za pośrednictwem konsula lub pełnomocnika (art. 72 Pr. a.s.c.).

Zgodnie z art. 73 ust. 1 Pr. a.s.c., akt stanu cywilnego sporządzony za granicą może być wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu. Wpisanie takie nazywane jest w doktrynie oraz w orzecznictwie transkrypcją (*fr. transcription, z łac. transcriptio*). Instytucja transkrypcji znana była wszystkim kolejnym aktom prawnym z zakresu prawa o aktach stanu cywilnego, poczynając od dnia 1 stycznia 1946 r. W dekreście

z 1945 r. przewidywał ją art. 28 ust. 1, a w dekrete z 1955 r. – art. 63 ust. 1. Kształt normatywny tej instytucji nie uległ istotnym zmianom.

Do polskich ksiąg stanu cywilnego można transkrybować akty sporządzone za granicą bez względu na datę ich sporządzenia i na datę zdarzenia, którego akt dotyczy, ponieważ art. 73 ust. 1 Pr. a.s.c. nie wprowadza w tym względzie żadnych ograniczeń. Transkrypcji do polskich ksiąg stanu cywilnego można przy tym dokonać bez względu na to, czy osoba, której akt dotyczy, jest obywatelem polskim. Można również transkrybować akt dotyczący osoby, która nie ma lub nie miała w Polsce miejsca zamieszkania.

Zagraniczny akt stanu cywilnego z chwilą wpisania go do polskich ksiąg stanu cywilnego staje się odtąd polskim aktem stanu cywilnego, oderwanym od aktu, na którym został oparty, podlega więc tym samym przepisom jak akty stanu cywilnego sporządzone w Polsce. Jego dalsze losy są w polskim porządku prawnym niezależne od losów zagranicznego aktu, który był przedmiotem transkrypcji. W konsekwencji unieważnienie, sprostowanie lub uzupełnienie aktu transkrybowanego dokonane za granicą nie ma bezpośredniego wpływu na status aktu w Polsce, a unieważnienie, sprostowanie lub uzupełnienie aktu w Polsce jest niezależne od tego, czy takie same zdarzenia miały miejsce za granicą. Stanowisko takie zostało wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1980 r., III CZP 56/80 (OSNCP 1981, nr 5, poz. 72) i jest ono również przyjmowane w doktrynie.

Takiej zgodności poglądów nie ma natomiast w odniesieniu do charakteru prawnego transkrypcji. W doktrynie wyrażane są w tej kwestii dwa przeciwstawne zapatrywania. Według jednego, wpisanie zagranicznego aktu stanu cywilnego do polskich ksiąg stanu cywilnego ma charakter rejestracyjny. Mamy tu do czynienia ze szczególnym wypadkiem rejestracji zdarzenia, podlegającego ujawnieniu w polskich księgach stanu cywilnego, gdyż rejestracji dokonuje się nie na podstawie ustnego zgłoszenia, lecz na podstawie odpisu zagranicznego aktu stanu cywilnego. Według przeciwnego poglądu, transkrypcja nie ma charakteru rejestracyjnego, a jest jedynie przetransponowaniem pod względem językowym i formalnym obcego aktu stanu cywilnego na obowiązujący w Polsce

język urzędowy i w formie obowiązującej dla rejestracji urodzeń, małżeństw i zgonów. Zwolennicy rejestracyjnego charakteru transkrypcji podnoszą, że za przyjęciem takiego stanowiska przemawia lokata art. 73 Pr. a.s.c. w rozdziale 8 zatytułowanym „Szczególne wypadki rejestracji stanu cywilnego”. Poza tym w wyniku transkrypcji dochodzi do powstania nowego – z punktu widzenia polskich ksiąg stanu cywilnego – aktu urodzenia, małżeństwa lub zgonu, nieróżniącego się co do swej formy oraz mocy dowodowej od aktów sporządzanych w trybie zwyczajnym, tj. na podstawie ustnego lub pisemnego zgłoszenia (art. 19 ust. 1 i 2 Pr. a.s.c.), odebranych bezpośrednio przed jego sporządzeniem oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński (art. 61 ust. 1 Pr. a.s.c.), protokołu sporządzonego przez konsula (art. 60 ust. 2 Pr. a.s.c.) czy wreszcie zaświadczenia sporządzanego w trybie art. 8 § 2 k.r.o. Akty te natomiast, o czym przesądza art. 2 Pr. a.s.c., są formą rejestracji stanu cywilnego.

Za rejestracyjnym charakterem transkrypcji opowiedział się również Sąd Najwyższy w wydanym jeszcze pod rządem dekretu z 1955 r. wyroku z dnia 12 października 1972 r., II CR 386/72 (OSPika 1973, nr 4, poz. 82), a także, na gruncie aktualnie obowiązującej ustawy, w wyroku z dnia 13 czerwca 2000 r., III CKN 260/00 (OSNC 2000, nr 12, poz. 230). W obu orzeczeniach przyjął, że skoro zagraniczny akt małżeństwa nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego, to w świetle polskiego prawa nie ma dowodu zawarcia związku małżeńskiego.

Na odmiennym stanowisku stanął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 6/02 (OSNC 2004, nr 7-8, poz. 131), przyjął bowiem, że transkrypcja sprowadza się jedynie do sporządzenia aktu krajowego, reprodukującego wypis aktu zagranicznego, wobec czego nie ma charakteru rejestracyjnego. Stanowisko to było następnie jednolicie przyjmowane przez Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 380/06 (nie publ.), z dnia 15 kwietnia 2011 r., III CZP 12/11 (nie publ.) oraz z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 259/10 (nie publ.). Odstępując od wcześniejszej wykładni Sąd Najwyższy podkreślił, że samo zamieszczenie art. 73 Pr. a.s.c. w rozdziale zatytułowanym „Szczególne wypadki rejestracji stanu cywilnego”, co mogłoby wskazywać na rejestracyjny charakter transkrypcji, nie ma decydującego znaczenia, gdyż

w art. 13 Pr. a.s.c. ustawodawca poczynił wyraźne rozróżnienie między „wpisaniem” treści aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą do polskich ksiąg stanu cywilnego a „zarejestrowaniem” w nich określonych zdarzeń, które wystąpiły za granicą, uregulowanych w art. 70 Pr. a.s.c. Terminologia stosowana przez ustawodawcę w art. 13 Pr. a.s.c. sprzeciwia się więc przyznaniu transkrypcji charakteru rejestracyjnego.

Spośród zaprezentowanych w orzecznictwie oraz w doktrynie przeciwstawnych poglądów na charakter prawny transkrypcji wspierająca je argumentacja przemawia za trafnością stanowiska wyrażonego w postanowieniu z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 6/02. Argument przeciwny, nawiązujący do lokaty art. 73 w rozdziale 8 Prawa o aktach stanu cywilnego, nie przekonuje, ponieważ sam tytuł rozdziału nie może mieć przesądzającego znaczenia. W tym samym rozdziale został zamieszczony art. 71, dotyczący zaświadczeń o zdolności do zawarcia małżeństwa, a regulacji tej z całą pewnością nie można przypisać cech działalności rejestracyjnej. Poza tym otwierający ten rozdział art. 70 Pr. a.s.c. uzależnia możliwość rejestracji w polskich księgach stanu cywilnego zdarzeń w postaci urodzenia, małżeństwa lub zgonu, które nastąpiły zagranicą, od braku ich zarejestrowania w zagranicznych księgach stanu cywilnego. Innymi słowy, sporządzenie zagranicznego aktu stanu cywilnego i jego istnienie w zagranicznych księgach stanu cywilnego, zgodnie z art. 70 Pr. a.s.c., wyklucza możliwość rejestracji w tym trybie. Oznacza to, że wpisanie aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą do polskich ksiąg stanu cywilnego nie jest rejestracją.

Pośrednim potwierdzeniem reprodukcyjnego charakteru transkrypcji jest też jej fakultatywny charakter, transkrypcja nie jest bowiem obowiązkowa, nawet gdy dotyczy obywatela polskiego, mającego w Polsce miejsce zamieszkania lub osób niebędących obywatelami polskimi, dla których Polska jest miejscem pobytu. Wynika to z samego brzmienia art. 73 ust. 1 Pr. a.s.c., zgodnie z którym akt stanu cywilnego sporządzony za granicą „może być wpisany” do polskich ksiąg stanu cywilnego, a zatem nie musi być wpisany.

Nie ulega wątpliwości, że wyrażona w art. 4 Pr. a.s.c. zasada wyłączności dowodowej dotyczy aktów stanu cywilnego sporządzonych w Polsce oraz aktów

stanu cywilnego sporządzonych za granicą i wpisanych do polskich ksiąg stanu cywilnego. Nie ma natomiast jednolitości poglądów w sprawie mocy dowodowej zagranicznych aktów stanu cywilnego, które nie zostały wpisane do polskich ksiąg stanu cywilnego. W wyrokach z dnia 4 czerwca 1971 r., II CR 138/71 (OSNCP 1972, nr 3, poz. 52) i z dnia 12 października 1972 r., II CR 386/72 Sąd Najwyższy przyjął, że art. 25 dekretu z 1955 r., będący odpowiednikiem art. 4 Pr. a.s.c., dotyczy wyłącznie aktów stanu cywilnego znajdujących się w polskich księgach stanu cywilnego. Uznał tym samym, że określona w tym przepisie moc dowodowa nie dotyczy zagranicznych aktów stanu cywilnego. Stanowisku temu dał również wyraz w uzasadnieniu uchwały z dnia 5 listopada 1980 r., III CZP 56/80, oraz w wyroku z dnia 13 czerwca 2000 r., III CKN 260/00.

Natomiast w postanowieniu z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 6/02, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że zagraniczne akty stanu cywilnego, bez potrzeby ich transkrybowania, jako dokumenty urzędowe posiadają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Stwierdził, że przesądza o tym art. 1138 k.p.c., wobec czego zasada wyrażona w tym przepisie, przy uwzględnieniu art. 4 Pr.a.s.c., pozwala skonstatować, że sporządzone za granicą akty stanu cywilnego są również wyłącznymi dowodami stwierdzonych w nich zdarzeń. Stanowisko to zostało następnie przyjęte przez Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 380/06 oraz z dnia 15 kwietnia 2011 r., III CZP 12/11 i uzyskało również aprobatę w doktrynie.

Samo brzmienie art. 4 Pr. a.s.c. nie przesądza zakresu jego stosowania, a tym samym odpowiedzi na pytanie, czy przepis ten ma zastosowanie także do zagranicznych aktów stanu cywilnego, które nie zostały wpisane do polskich ksiąg stanu cywilnego. Zachodzi zatem potrzeba rozważenia, jakie znaczenie mają w polskim systemie prawa zagraniczne akty stanu cywilnego oraz ich odpisy. Podejmując ten problem trzeba stwierdzić, że pomimo braku ustawowej definicji dokumentu, nie powinno budzić wątpliwości, że akt stanu cywilnego sporządzony za granicą, a także jego odpis, jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 1138 k.p.c. Według tego przepisu, zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Dokument dotyczący przeniesienia własności nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej

Polskiej powinien być uwierzytelniony przez polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny. To samo dotyczy dokumentu, którego autentyczności strona zaprzeczyła. Przytoczony przepis zrównuje zagraniczne dokumenty urzędowe z polskimi i to bez wprowadzenia klauzuli wzajemności. Poza wskazanymi wyjątkami, które odnoszą się do dokumentów dotyczących przeniesienia własności nieruchomości położonej w Polsce oraz dokumentów, których autentyczności strona zaprzeczyła – nie wymaga przy tym legalizacji. Obowiązek legalizacji może jednak wynikać z odrębnych regulacji.

Problematyka zniesienia wymagania legalizacji dokumentów urzędowych jest objęta również regulacją umów międzynarodowych. Podstawowe znaczenie ma w tym zakresie Konwencja znosząca wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych, sporządzona w Hadze dnia 5 października 1961 r., która obowiązuje w stosunku do Polski od dnia 14 sierpnia 2005 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 112, poz. 938 i 939). Polska ratyfikowała też Konwencję Nr 17 w sprawie zwolnienia od legalizacji niektórych aktów i dokumentów, sporządzoną w Atenach dnia 15 września 1977 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 148, poz. 1446 i 1447), zgodnie z którą międzynarodowe odpisy aktów stanu cywilnego są ważne we wszystkich krajach będących stronami tej konwencji, bez potrzeby legalizacji. W stosunku do Polski konwencja ta weszła w życie z dniem 1 czerwca 2003 r.

Warto również dodać, że Parlament Europejski w rezolucji z dnia 23 listopada 2010 r. w sprawie aspektów prawa cywilnego, prawa handlowego, prawa rodzinnego oraz międzynarodowego prawa prywatnego w ramach planu działań służącego realizacji programu sztokholmskiego wskazał na potrzebę zapewnienia wzajemnego uznawania dokumentów urzędowych wystawionych przez poszczególne administracje krajowe i poparł projekty umożliwiające wzajemne uznawanie skutków aktów stanu cywilnego (Dz. U. UE. C. 2012.99E.19).

Znaczenie art. 1138 k.p.c. polega na tym, że przepis ten zrównuje zagraniczne dokumenty urzędowe z polskimi dokumentami urzędowymi w zakresie ich mocy dowodowej określonej w art. 244 § 1 k.p.c. Domniemana te mogą być obalone przez zaprzeczenie prawdziwości dokumentu lub udowodnienie, że oświadczenie organu zawarte w dokumencie urzędowym, wystawionym przez

ten organ, jest niezgodne z prawdą (art. 252 k.p.c.). Znaczenie art. 1138 k.p.c. polega także na tym, że jest on jedynym przepisem rangi ustawowej, który wyraża generalną zasadę, że zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi.

Stanowisko odmawiające zagranicznym aktom stanu cywilnego, a tym samym ich odpisom, samodzielnej mocy dowodowej prowadzi do przekreślenia znaczenia przyznanego zagranicznym dokumentom urzędowym w art. 1138 k.p.c. Uzależnienie przyznania samodzielności dowodowej aktom sporządzonym za granicą od transkrypcji nie przekonuje także z tego względu, że po jej dokonaniu pełnię praw uzyskuje polski akt stanu cywilnego, oderwany od aktu, na którym został oparty, w związku z czym posługiwanie się odpisem zagranicznym staje się bezprzedmiotowe.

Trzeba też pamiętać, że liczne umowy międzynarodowe, których stroną jest Polska, zawierają postanowienia zrównujące moc dowodową zagranicznych dokumentów urzędowych. Jako przykład mogą tu posłużyć regulacje zawarte w art. 15 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzonej w Warszawie dnia 16 września 1996 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 83, poz. 750), w art. 13 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Turecką o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Warszawie dnia 12 kwietnia 1988 r. (Dz. U. z 1992 r. Nr 3, poz. 13), w art. 15 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Grecką o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, podpisanej w Atenach dnia 24 października 1979 r. (Dz. U. z 1982 r. Nr 4, poz. 24 ze zm.) oraz w art. 16 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Węgierską Republiką Ludową o obrocie prawnym w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisanej w Budapeszcie dnia 25 lutego 1960 r. (Dz. U. Nr 8, poz. 54 ze zm.).

W praktyce zasada wyrażona w art. 1138 k.p.c. stosowana jest nie tylko w postępowaniu sądowym, lecz także przez notariuszy, konsulów, kierowników urzędów stanu cywilnego oraz w postępowaniu administracyjnym.

Skoro zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi, a akty stanu cywilnego oraz ich odpisy są ponad wszelką wątpliwość dokumentami urzędowymi, zachodzą podstawy, by przyjąć, że art. 4 Pr. a.s.c. obejmuje swoją dyspozycją także zagraniczne akty stanu cywilnego oraz ich odpisy.

Odmienne stanowisko, uzależniające taki status aktów stanu cywilnego sporządzonych za granicą od ich wpisania do polskich ksiąg stanu cywilnego, nie jest też uzasadnione w kontekście charakteru transkrypcji i związanej z nią procedury. Transkrypcja, jako instytucja prawa publicznego, jest przeprowadzana w postępowaniu administracyjnym, toczącym się na podstawie ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (jedn. tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.), i polega na wiernym przepisaniu treści zagranicznego dokumentu, bez możliwości dokonywania jakichkolwiek zmian lub poprawek. Przyjmuje się przy tym, że akt przedstawiony do transkrypcji w zasadzie podlega jedynie kontroli w zakresie spełnienia warunków formalnych. Chodzi w szczególności o ustalenie czy dokument przedstawiony do transkrypcji jest odpisem aktu stanu cywilnego, czy jest to dokument oryginalny i czy został sporządzony w państwie, w którym dokonano pierwotnej rejestracji, nie mogą być bowiem transkrybowane akty, które powstały na skutek transkrypcji. W toku transkrypcji zasadniczo nie dokonuje się merytorycznej kontroli aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą z punktu widzenia prawdziwości stwierdzonego w nim zdarzenia, zgodności tego zdarzenia z prawem oraz motywacji podmiotu przedstawiającego akt do transkrypcji. Tylko wyjątkowo może dojść do odmowy transkrypcji z powołaniem się na jej sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Ze względu na ograniczony zakres kontroli instytucja transkrypcji w nieznacznym tylko stopniu chroni interes publiczny wyrażający się w realizacji zasad aktualności, zupełności i prawdziwości aktów stanu cywilnego. Nieuzasadnione byłoby w tej sytuacji przydawanie jej decydującego znaczenia w zakresie statuowania mocy dowodowej zagranicznego dokumentu urzędowego.

Konieczność zapewnienia jednoznaczności, stabilności i pewności prawa w odniesieniu do zdarzeń przesądzających o stanie cywilnym przemawia

za przypisaniem wszystkim, a więc także zagranicznym aktom stanu cywilnego szczególnej mocy dowodowej, o której mowa w art. 4 Pr. a.s.c.

Na koniec warto jeszcze dodać, że Polska ratyfikowała Konwencję Nr 3 dotyczącą międzynarodowej wymiany informacji z zakresu stanu cywilnego, sporządzoną w Stambule dnia 4 września 1958 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 172, poz. 1667 i 1668), a także Konwencję Nr 16 dotyczącą wydawania wielojęzycznych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego, sporządzoną w Wiedniu dnia 8 września 1976 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 166, poz. 1735 i 1736), która powinna być ułatwieniem przy posługiwaniu się odpisem aktu sporządzonego w kraju będącym stroną konwencji. W przeciwnym wypadku zachodzi potrzeba przetłumaczenia zagranicznego aktu na język polski przez tłumacza przysięgłego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym podjął uchwałę rozstrzygającą przedstawione zagadnienie prawne, jak na wstępie.